

Bouwstenen voor adaptief taalonderwijs

1 januari 1996

Auteur: Ludo Verhoeven

Volume: 27

Nummer: 1

Pagina's: 13-20

Documenten

- [moer_jrg27_003.pdf](#)

Ludo Verhoeven hoewel het inzicht in leerprocessen op het terrein van gesproken en geschreven taal de afgelopen decennia dankzij een grote internationale onderzoeksinspanning met name in bouwstenen voor adaptief de Angelsaksische landen sterk is verbeterd heeft dit nauwelijks enige impact gehad op de taalonderwijspraktijk in Nederland. De didactische kwaliteit van het taalonderwijs op de basisschool is in Nederland nauwelijks ter discussie. Gevoelens teld uit de schaarse onderzoeken komt echter een weinig floris uit veel onderzoek blijkt dat het met de schriftelijke beeld naar voren in gangbare taalmethoden taalvaardigheid van kinderen op de basisschool bestaat weinig oog voor authenticiteit niet bestaande is volgens Ludo Verhoeven komt leertaken die aansluiten bij de kennis en de daaronder doordat wetenschappelijk en inzicht belevingswereld van kinderen de meeste ten in taal leerprocessen niet in de schoolpraktijk methodes blijken zich vooral te richten op een doordringen er is te weinig samenpraak tussen zijde toetsbare beheersingsdoel en bovendien onderzoekers en praktijk mensen laten de meest methodes weinig ruimte voor effectief taalonderwijs zou adaptief moeten zijn in responsiviteit van de leerkracht responsiviteit zijn bijdrage probeert Verhoeven aan te geven hoe de veronderstelt dat leerkrachten kinderen in adaptiviteit van het taalonderwijs op de basisschool spontaan en gepland en situaties de ruimte bieden kan worden verbeterd na een korte uitweiding over den om taal op functionele wijze te hanteren de kerndoelen in het basisonderwijs gaat hij in op leerkrachten blijken in de praktijk grote het actuele taalonderwijs vervolgens beschrijft hij moeite te hebben met het omgaan met kinderen langs welke wegen adaptieve vormen van taalonderwijs die afkomstig zijn uit verschillende sociale wijs mogelijk gerealiseerd kunnen worden het aarden culturele groepen zij blijken vooral kerkelijke met enkele voorbeelden problemen te ondervinden met het aanpassen van het onderwijs aan kinderen met specifieke leerbehoeften de huidige taalmethodes geven zowel nationale als internationale peilingen daarvoor weinig aanwijzingen de adaptiviteit onderzoeken geven aan dat de taalleresultaten van het

onderwijs is daarom een in het geding ten van nederlandse kinderen als zwak gekwalificeerd moeten worden bij onlangs kerndoelen door het instituut voor toetsontwikkeling gehouden taalpeilingen halverwege en einde taal kunnen we opvatten als een middel tot basisonderwijs is geprobeerd op basis van een communicatieve instrument tot het expliciet criterium een profiel van de schrijfordenen van de eigen gedachten en gevoelens telijke taalvaardigheid van leerlingen in kaart als zodanig zijn bij taalgebruik om te brengen zwarts 1990 sijtstra 1993 daar niet alleen cognitieve en affectieve functies in bij is de teneur dat de effectiviteit van het geding al deze functies zijn van belang onderwijs in schriftelijke vaardigheden te voor het zich ontwikkelende individu aan wensen overlaat een recente internationale functionele taalvaardigheid kunnen we de vergelijking van leesprestaties laat bovendien volgende de competenties onderscheiden zien dat nederlandse kinderen op de leeftijd sijtstra 1991 verhoeven 1994 van 9 en 14 jaar qua leesvaardigheid duidelijk grammaticale competentie hieronder worden achterblijven bij leeftijdgenoten uit andere begrepen fonologische vaardigheden voor westerse landen en 1992 denschat en syntactische vaardigheden en die elk de gesignaleerde magere opbrengst van het hun eigen regelsysteem kennen taalonderwijs valt vooral te verklaren vanuit tekstelemente competentie onder tekstuele competentie het feit dat de didactiek van het taalonderwijs wordt een kennis en vaardigheden begrepen op de basisschool in nederland is achterpen die samenhangen met de opbouw van teksten gebreken bij internationale ontwikkeling en sten begrippen als cohesie samenhang in 1996 1 moer 13 vorm en coherentie samenhang in betekenis wat betreft lezen wordt als algemeen niveau treden daarbij op de voorgrond verondersteld dat leerlingen kritisch teksten strategische competentie hierbij wordt het ver kunnen lezen die aansluiten bij hun ervarings mogen bedoeld om met behulp van verbale en wereld en hun ontwikkelingsniveau daarnaast non verbale strategieën eenmaal gestelde worden zij verondersteld naar aanleiding van communicatieve doelen te bereiken fictionele en non fictionele teksten vragen te sociolinguïstische competentie hierbij gaat het om kunnen beantwoorden inzake de beschreven kennis van sociaal cultureel bepaalde regels van personages en situatie de relatie tussen tekst en taalgebruik in specifieke contexten werkelijkheid en de waarde van de tekst ook een belangrijke extra component vormt de moeten zij op hen gerichte schriftelijke vaardigheid tot de coderen kinderen leren instructies kunnen uitvoeren de hiervoor genoemde competenties niet wat betreft schrijven wordt ervan uitgegaan dat al een toepassen in mondeling maar ook in leerlingen in staat zijn door middel van schriftelijke communicatie leren lezen en aantekeningen hun kennis gevoelens en schrijven veronderstelt dat kinderen zich be gedachten te verkennen en te ordenen daar wust worden van de klankstructuur van voor naast zouden zij in staat moeten zijn uiteenloeden en via fonologische representaties van pende schrijfoopdrachten correct uit te voeren woorden geleidelijk aan visuele woordrepresentatie ten behoeve van hun directe omgeving of sentaties leren vormen adams 1990 naar instanties daarbuiten ook zouden zij op basis mate geschreven woordrepresentaties en van suggesties en reacties van anderen een beschikbaar komen kunnen kinderen zich eigen tekst moeten kunnen herschrijven beter orien-

teren op het begrijpen en produceren met betrekking tot informatievaardigheden. Ceren van tekst van belang is dat leren lezen wordt de nadruk gelegd op adequate lees- en schrijven worden gezien tegen het licht van luisterstrategieën op de toegang tot informatie van de totale taalontwikkeling onder de brede bronnen media bibliotheken gegevens de noemer van taalverwerving leren kinderen bestanden en op het gebruik van tekstverwerker niet alleen luisteren en spreken maar ook kinsapparatuur tekenen duiden en representeren lezen schrijven voor wat het laatste taal-domein taalbeschouwen en dramatische expressie daarbij geldt dat weinig betreft worden genoemd de kennis en ontwikkeling van een van deze domeinen en ook toepassing van spellingregels inzicht in de een ontwikkeling in de andere domeinen met structuur van uiteenlopende tekstsoorten en zich mee brengt zo wordt lezen gemakkelijk inzicht in communicatieve situaties wanneer er een discussie aan voorafgaat evenzo wordt de kwaliteit van het schrijven praktijk van het taalonderwijs verbeterd wanneer er een discussie of een leestekst aan voorafgaat er zijn duidelijke aanwijzingen dat het taal in het kader van het taalonderwijs op de onderwijssituatie in Nederland achterblijft bij interbasis school is het van belang vast te stellen nationale ontwikkelingen in ons land voor welke kerndoelen voor het vak Nederlands duurt het taalonderwijs nog altijd voort op worden aangehouden daarvoor kunnen we sterk traditionele kaders vernieuwing krijgt onder de schied maken tussen de domein en mononauwelijks enige kans omdat aan de fundamentele taalgebruik lezen en schrijven informatie van het onderwijs niet getoond wordt informatievaardigheden en taalbeschouwing de wijze van opzet en organisatie van het mondeling taalgebruik betreft legt het taalonderwijs ziet er op vele scholen nagenoeg basisonderwijs de nadruk op het kunnen identiek uit als die in de jaren vijftig dit komt deelnemen aan dialogen met het doel informeel doordat er in ons land weinig samenkomst is te wisselen een eigen mening we er spraak is geweest tussen onderzoekers en te geven of een voor hen aanvaardbaar resultaat praktijkmensen het gevolg was dat in ondermaat te bereiken daaraan kunnen we nog spreken de aandacht vooral uitging naar sterke cognitieve vaardigheden toevoegen voor luisteren gecontroleerde kunstmatige testsituaties aan instructies radio televisieprogramma's en vragen van mensen uit de onderwijspraktijk spreken publiekgerichte monoloog over de complexiteit van het taalonderwijs in 14 mei 1996 de praktijk van alledag is grotendeels voorbij met de leeractivatie van leerlingen aan de hand gegaan van vooraf bepaalde teksten en lesinhouden wordt kinderen geleerd hun repertoire aan wat is er nu precies mis met het taalonderwijsstrategieën uit te bouwen en te onderhouden daarbij krijgen kinderen taken voorgegeven in de eerste plaats is het taalonderwijs in zijn schoteldie een steeds groter beroep doen op huidige vorm sterk verkokerd geraakt het hun capaciteit om zelfstandig opdrachten en onderwijs is als het ware verknipt in aspecten of taken rondom begrijpend lezen uit te voeren domeinen mondelinge taal lezen schrijven op deze manier wordt er impliciet van uitgevoerd woordenschat taalbeschouwing die elk in gaan dat leerling gemotiveerd blijven intrinsieke aparte leergangen worden onderwezen vaak siek vanuit hun taakgerichte zelfwerkzaam zijn de hier genoemde componenten nog verheid en extrinsiek vanuit de erkenning van die der verkaveld in te onderwijzen deelaspecten zelfw-

erkzaamheid door de leerkracht met het uit recent onderzoek blijkt dat ontwikkeling oog op bevorderen van de intrinsieke moti in een van deze domeinen ook een ontwikkeling van kinderen verdient het aanbeveling in de andere domeinen met zich mee om zoveel mogelijk uit te gaan van de leefwereld in de didactiek kan hiervan gebruik wereld en de interesses van leerlingen door gemaakt worden door juist een integratie van uit te gaan van interessante leerstof kan de kennis en vaardigheden na te streven een belangstelling van leerlingen worden versterkt gelezen teksten kan in een groepsdiscussie nader bovendien kan het zelfvertrouwen van leerlingen worden bestreft en worden verwerkt in geen worden versterkt door tijdens het leerproces een over hetzelfde onderwerp te schrijven veelvuldig succeservaringen in te bouwen opstellen dat vervolgens weer door andere leerlingen een bijkomend punt van zorg in het huidige onderwijs kan worden gelezen en besproken taalonderwijs is het gebrek aan ruimte voor op een dergelijke manier kan taal ook in de sociale interactie juist door middel van samenles als communicatiemedium worden gehanteerd werking tussen leerlingen blijken cognitieve leerstrategieën versterkt te kunnen worden in een tweede probleem is dat taal leren in sociale netwerken leren kinderen geleidelijk hoge mate als een passieve leerproces hun eigen kennisbronnen en oplossingsstrategieën wordt gezien in de feitelijke onderwijspraktijk en te expliciteren en te toetsen aan die van tijd krijgen kinderen in hoge mate materialen anderszins door middel van sociale processen aangereikt die om een receptieve wijze van leren kinderen betekenis en binnen een verwerking vragen daarbij valt te denken aan bepaald domein af te grenzen en hetgeen voor series leesteksten werkboekjes en werkbladen al voor de woordenschatontwikkeling van waarin meestal wordt uitgegaan van een bepaalde mogelijke leerroute en een mogelijke oplossing voorts geldt dat de kwaliteit van de materialen sing dit werkt een passieve orientatie van die in het huidige taalonderwijs worden leerlingen sterk in de hand waar het gaat om gebruikt sterk te worden overlaat dit geldt aan te leren kennis en vaardigheden met een zowel voor methodische materialen als voor sterk algoritmisch karakter zoals bij het aanbod aan leesboeken er worden boven vankelijk lezen en bij het leren van de spelregels in het onderwijs veel te weinig verbindingsregels valt een receptieve benadering te denken gezocht met wereldoriënterende vakverdedigen bij het aanleren van communicatie en met kinderliteratuur zie in dit verband vaardigheden in gesproken en geschreven taal de bijdrage van pieta Mooren in dit nummer taal is echter een actieve betrokkenheid mer van moer daarnaast is er weinig zicht op van leerlingen geboden onderzoek laat zien de potentiële bijdrage aan het taalonderwijs dat hoe meer leerlingen in het taalleerproces vanuit de informatietechnologie leerkracht actief worden betrokken hoe beter de leerlingen hebben in het huidige taalonderwijs nog resultaten zijn vrijwel geen notie van de wijze waarop verder ligt binnen traditioneel taalonderwijs moderne communicatiemedia computers het accent doorgaans op het aanleren van cd-rom cd-rom op zinvolle wijze kunnen vaardigheden zonder veel rekening te houden worden ingezet 1996 in moer 15 verder blijken leerkrachten grote moeite te worden en aan zichzelf in die zin impliceert hebben met het omgaan met leerlingen die van taalonderwijs niet alleen de overdracht van huis uit sterk verschillen in niveau van hun

taal kennis en vaardigheden maar ook de vorming ontwikkeling het onderwijs aan allochtone van het individu een en ander stelt naar onze kinderen stelt schoolteams voor grote probleem mening hoge eisen aan de authenticiteit van men in het algemeen blijkt dat het niveau van leertaken taalbeheersing van allochtone leerlingen in ten tweede kan taalontwikkeling worden het nederlands bij het begin van jaargroep 3 omschreven als een proces dat bij uitstek nog ver achterblijft bij dat van nederlandse sociaal genoemd kan worden onder invloed leeftijdgenoten verhoeven vermeer 1989 van voorbeeldgedrag van en interacties met en 1996 gemiddeld komen allochtone leer ouderen in taalgebruikssituaties ontdekken lingen in de onderbouw van het basisonder kinderen de betekenis van gesproken en wijs op alle niveaus behoudens de uitspraak geschreven taal in het dagelijks leven vooral lager uit dan nederlandse leeftijdgenoten zij geïnspireerd vanuit vygotkskij s ideeën over hebben problemen op het terrein van klank taalontwikkeling en leren in het algemeen onderscheiding woordenschat en bij het ontstaat het inzicht dat bij een rijk taalaanbod begrijpen en zelf vormen van grotere tekst een vroege ontwikkeling van gesproken en eenheden zoals zinnen en teksten de probleem geschreven taal kansrijk is vygotkskij 1964 men zijn veruit het grootst op het terrein van stelt in het kader van een optimale persoons de woordenschat vorming dat de zin van het leren voor kinde als laatste probleem geldt het gebrek aan continú helder moet zijn het leren moet tinuiteit in het leer en vormingsaanbod in het voortdurend zo veel mogelijk functioneel zijn basisonderwijs er is binnen schoolteams wei voor de school praktijk van alledag zoals kin nig zicht hoe abrupte overgangen in het taal deren die ervaren binnen de ontwikkelings onderwijs tussen voorschoolse socialisatie en theorie van vygotkskij staat de interactie tussen de ondermidden en bovenbouw van het volwassene en kind centraal vanuit die inter basisonderwijs kunnen worden vermeden er actie kunnen kinderen op zinvolle wijze deel is dringend behoefte aan continue leerlijnen nemen aan de cultuur en ontstaat bij hen de die voor de verschillende inhouden concreet behoefte tot leren hetgeen het kind op een maken hoe het taalonderwijs over de periode zeker tijdstip reeds op eigen kracht kan vol van de basisschool het beste kan worden brengen wordt aangeduid als het actuele vormgegeven ontwikkelingsniveau van belang is dat naast dit niveau een zone van naaste ontwikkeling kan naar adaptief taalonderwijs worden aangeduid dit niveau geeft aan wat het kind aan kan in geval het sociale onder in antwoord op de vraag hoe het taalonder steuning krijgt van anderen binnen de zone wijs beter kan aansluiten bij de leerbehoeften van naaste ontwikkeling is er voor het kind de van kinderen die verschillen in aanleg en die mogelijkheid om in samenwerking met ande afkomstig zijn uit uiteenlopende sociale en ren op een hoger ontwikkelingsniveau te culturele groepen gaan we uit van de volgen komen die samenwerking gaat uit van het de theoretische uitgangspunten gezamenlijk opnieuw beleven van historisch ten eerste wordt in navolging van bruner gegroeide sociaal culturele activiteiten waarbij 1986 taalverwerving nadrukkelijk gezien als ouderen het kind ondersteuning bieden als een emancipatorisch proces taalverwerving staat zodanig wordt in de interactie tussen ouder en als zodanig in dienst van de persoonsontwik kind de cultuur gereconstrueerd om de keling dankzij een toenemende taalcompe motivatie van kinderen te

bevorderen bepleit tentie worden kinderen steeds beter in staat resnick 1 98 7
meer natuurlijke instruc om op kritische en zelfverantwoordelijke tievormen in de
geest van de aloude relatie wijze deel te nemen aan het maatschappelijke meester
gezel leren definieert zij vervolgens en culturele leven van belang is dat het taal
als een sociaal proces waarbij functionele vaar onderwijs aan jonge kinderen is
gericht op digheden worden verworven in een rijke en betekenisverlening aan hun
fysieke en sociale realistische context 16 moer 1996 1 ten derde wordt taalont-
wikkeling opgevat keling steeds minder afhankelijk van hun al s een actief proces
waarin kind e ren hu n taa l om g eving in het onderwij s kan de zelfcon systeem
en hun kennis van de wereld voort trole bij leerlingen worden bevorderd door
durend reorganiseren op basis van het taalaan hen t e helpen informatie te orga-
niseren en te bod dat zij tegenkomen onderme er uitgaan structureren cognitief
door hen te leren de va n d e th eo rie van het constructivisme van zichzelf te b
evragen dan wel te corrig e ren piaget wordt aangenomen dat kindere n tot evalu-
atief of door hen te help e n bij het ri c h ontdekkingen komen ov er gesproken en
t en van hun aandacht het behouden van hun geschreven taal door actief met hun
wereld motivatie en het minimaliser en van hun faal bezig te zijn door nieuwe in-
formatie te inte angs t met h et oog op bevorde ring van de greren en op te slaan
in het geheug en bre iden intrinsieke motivatie van kinderen is v a n zij hun taal
en kenniss ys teem uit door in het b elang uit t e gaan van de leefw e reld en inte
onderwijs uit te gaan van rijke cont exten resses van het kind in dez e optiek gaan
le er waarbij ruimte wordt gebod e n aan door krachten en leerlingen samen op
zoek na ar leerlinge n t e make n keuzes kan de activiteit ke nni s en proberen zij
samen de oplo s sing van van leerlinge n worden bevord e rd alleen door b e p a
alde probl em e n te zo e ke n d a arbij krijgt ac tief betrokken te zijn leren kin-
deren a de de le erkrac ht de taak t oebe de eld van het quate aanpakstrategieen
hanteren coachen van kl eine groepen l e erlingen in het ten vierde is een belangri-
jk gegeven dat in exploreren van een b epaald vakgebi e d het het proces van
taalontwikke ling m etacognitie geve n van fee dbac k en h et uitle g g en van cog
een belangrijke rol speelt r eed s op z eer jon niti e v e en s ocial e do e le n en tak
e n ge leeftijd leren kinderen spontaan stil te staan ten zesde is van gro ot be lan g
dat het o nder bij vormasp ec t en van taal gele idelijk ontwik wijsrepe rto ire van
de leerkracht in het onderwij s kelen zij een metalinguistisc h bewustzijn bre e d
en fl exibel is daarbij kan onderscheid waarin implicite kennis over zowel func-
ties worden gemaakt tussen uit ee nlopende strate als structuur va n taal explic ie
t wordt ge maakt gi een die al naar gel a n g de b e hoeft en van verhoeven 1 994b
in een onderst e un e nde l ee rlingen kunn e n word e n ing ezet vooral bij omgev-
ing wa a rin kind eren op een bete ke nis d e begeleiding van combin a tiekla ssen
is e en voll e wijze met s chrift in aanraking komen fl exi bele inzet van onderwij ss
strategieen ver e i s t kunnen zij de functies van geschreven taal e n ve enman
roelofs 1 992 r esponsiviteit een aantal s chriftconventies l e ren kennen ka n in
dit li cht worden ge zien als een k en sulzby te ale t99i d oor in het ond e rwij s m
e rk van de be kw a me l ee rkrac ht effecti eve kinderen b ewu s t te make n van
hun eigen l ee rkrachten wete n op fle xibel e wijze t e sele c leer gedrags re g els
kan hun metacognitieve te re n uit versc hillend e te c hnieke n door c apaciteit

worden vergroot dit kan onder bepaalde communicatieve handelingen voor meer worden bereikt in taalbeschuiving te doen of door het hardop formuleren van lessen door de instructie te richten op de grip oplossingsstrategieën die de leerkracht kin inzicht en op integratie van het geleerde in de rens taatzicht via imitatie of observe het eigen kennisbestand van kinderen naar reneren handelingen en de mate maken scaffold de metacognitie van kinderen toeneemt folding een begrip ontleend aan Bruner is zijn zij steeds beter in staat hun kennis en strategieën cruciale strategie die inhoudt dat de leerder te geven over te dragen van de ene situatie naar kraacht in een dialoog met de leerling de com de andere ple xiteit van de leer taak aanzienlijk weet te ten vijfde is er evidentie dat het proces van vereenvoudigen directe instructie wordt taalverwerving in hoge mate wordt bevorderd vooral van belang geacht voor leerlingen in door een proces van wederkerende ruzen aacht en standssituaties door bij deze leerlingen in de lijn van Brown en Palincsar 1989 kan de effectieve leertijd te vergroten kunnen de leerkracht door het aanbrengen en wend mogelijke ruzen leeraarshandelingen worden gebaar maken van leerstrategieën kinderen in ingelopen onder leertijd kan zowel de steeds grotere mate richten op zelfcontrole instructie als de oefenen verwerkingstijd doordat kinderen leren hun eigen leerproces worden begrepen en te controleren worden zij in hun ontwikkeling zevende kan een groot belang worden 1996 1 moer 17 toegekend aan vormen van cooperatief leren schoolteam hoge verwachtingen ten aanzien juist door middel van samenwerking kunnen van de taalprestaties en een centrale plaats cognitieve strategieën worden versterkt caz voor leerlingevaluatie den 1988 Stahl 1995 in dit kader heeft de tenslotte verdient de afstemming tussen vorming van heterogene groepen de voorkeur school en de omgeving van het kind de nodige boven homogene groepen om cooperatieve aandacht in het verlengde van taalactiviteiten werkvormen een kans van slagen te geven op school kunnen aansluitende programma's dienen leerlingen taken te krijgen toebedeeld buiten de school worden uitgevoerd zoals bij die zij aankunnen daarnaast verdient het voorbeeld de programma's op stap en over aanbeveling om uit te gaan van gemeenschap stap met behulp van dergelijke programma's pelijke doelen en waardering en van een kan de interactie tussen ouders en kind wor explicitering van de verantwoordelijkheid van den versterkt en kunnen tegelijkertijd ouders ieder groepslid slavin 1990 laat zien dat in worden betrokken bij taalactiveringsactiviteit dit licht taakspecialisaties die zijn aangepast ten die op school plaatshebben aan de individuele behoeften van leerlingen relevant zijn enkele voorbeelden leren lezen ten achtste dient met het oog op preventie van taalproblemen en in het kader van concluderend kunnen we stellen dat het aan weer samen naar school een belangrijke beveling verdient kennis en vaardigheden aan plaats te zijn weggelegd voor diagnostisering en te leren in een omgeving die de leermotivatie remediering door de leerkracht ten aanzien van leerlingen weet op te wekken te onder van kinderen die in hun ontwikkeling zijn houden en over te dragen naar nieuwe situa bedreigd zijn we met onderzoekers als Clay en Ties de intrinsieke motivatie van kinderen slavin van mening dat het nauwgezet door de kan worden bevorderd door uit te gaan van extra leerkracht controleren van leerprocessen natuurlijke teksten die

kinderen aanspreken van groot belang is in affectief opzicht is een als voorbeeld op het terrein van het leren controlerende tutor vooral van betekenis als lezen noemen we het reading recovery pro vertrouwenspersoon in cognitief opzicht als grammatica dat in de jaren tachtig in nieuw zee persoon die hiaten in het leren kan opsporen land is geïmplementeerd het programma laat en aanvullen een ondersteunende omgeving zien dat het mogelijk is om met een gerichte waarin wordt aangesloten bij hetgeen het kind aanpak die gebaseerd is op sociale interactie kan en weet zodat het ook succeservaringen tussen leerling en leerkracht leesproblemen te kan boeken is daarbij geboden door middel reduceren clay 1 993 van observatie en registratie kan een continue analoog aan dit programma is momenteel procesgerichte diagnostiek worden gereali e e n nederlands onderwijsint e rv entiepro seerd waarin zowel de cognitieve als de affec grammatica op het terrein van het leren lezen in tieve dimensies van het leergedrag van zwakke voorbereiding effectief leren lezen onder leerlingen in beeld kan worden gebracht steuning eli o t verhoeven vernooi 1996 valencia e a 1994 voor wat betreft intervenen in dit programma wordt persoonlijke aan tie geldt dat die zo vroeg mogelijk in het dacht gegeven aan zwakke lezers in dagelijkse onderwijs moeten plaatshebben onder meer sessies van 30 minuten gedurende een periode pikulski 1994 wijst erop dat interventies na van e nkele ma anden in een sessie wordt uit groep 4 weinig kans van slagen meer hebben gegaan van de le erbehoefte van het individu ten negende gaan we er met onder meer ele kind en krijgen naast vaardigheidsaspect en slavin 1989 van uit dat het mogelijk is door ook motivationele as pecten de aandacht kin middel van goed taalonderwijs de positie van deren mogen zelf e en boek kiezen waaruit zij kinderen van lagere sociaal economische ach samen met hun begeleider gaan lezen aan de tergrond te verbeteren de volgende school hand van voorkomende leesproblemen wor kenmerken worden daarbij van belang geacht den oefeningen gegeven op het terrein van gerichtheid op de kwaliteit van het taalonder letteridentifi catie of woordsynthese kinde ren wijs gerichtheid op een beperkt aantal kern krijgen bovendien de gelegenheid om het doelen nauwe samenwerking binnen het verloop van het verhaal uit te tekenen da n io moer 1996 1 wel op te schrijven op deze manier worden betekenis binnen een bepaald domein af te receptieve en produktieve vaardigheden gein grenzen tenslotte is van belang dat de leer tegreed aan het slot van elke sessie worden kracht voorzi et in positieve feedback zak e n die in de eerstvolgende klassikale leesles aan b od komen voorb e reid de eers t e ui t b es l ui t komste n van dit programma laten zien dat met een dergelijke aanpak po s itieve resultaten om tot een verbetering van het taalonderwijs kunnen worden geboekt ten aanzien van op de ba s isschool te kom e n is van belang dat zowel de leesvaardigheid als de le es motivatie er een raamplan komt dat gebaseerd i s op een van kinderen bundeling van bes c hikbare land elijke exper ook nadat kinderen de el ementaire leeshan ti se zo n raamplan beschrijft de belangrijkste deling redelijk onder de knie hebben zijn er uit gangs punt e n principes en do elen van goede mogelijkheden om ee n lee romgeving modern taalonderwijs da arbij zullen de kern t e s ch e ppen waarin de intrin s i eke leesmoti doel en zodanig vormgegeve n mo e ten worden vati e van kinderen centraal staat bij he t dat ze e en duid elijke richtin g sc h etse n ma a r s ch eppen van e en

leeromgeving in de lijn van ook voldoende flexibel zijn en de nodige leesbevordering verdienen de volgende punten samenwerking tussen onderzochten en het ten de aandacht allereerst is van belang dat de onderwijsveld is nodig om een dergelijk feitelijke interesses van kinderen als uitgangspunt tot stand te brengen een goede aanpak samen met de kinderen kan pak lijkt het samen ontwikkelen en uitproberen en bepaald thema worden uitgekozen dat relevant van prototype op het terrein van de taal hen interesseert daarbij valt te denken aan didactiek onderwerpen zoals ruimtevaart de oertijd daarnaast is een belangrijke taak weggelegd huidige en enzovoort in dit opzicht is het voor ouders en begeleiders veel meer dan raadzaam dat relevante voorkeuren binnen een nu het geëvalueerd moeten leerkrachten in initieel gekozen domein bij kinderen wordt gemogen vervolgvormingen worden toegevoegd om bilis eerd in een groepsdiscussie kan de kinderen met uiteenlopende taalontwikkeling voorkeuren waarover individuele kinderen lijnsprofielen vooruit te helpen van grote verschillen worden geïnventariseerd en geoordeeld is daarbij het inzicht dat taal als instrument voor communicatie en kennisverwerving op basis van die discussie kan het doel van de leerkracht altijd functioneert binnen een sociale en een lessencyclus worden bepaald van belang is culturele context onderzoek in de Verenigde Staten dat de leerkracht leerlingen informeert over staaten maakt duidelijk dat alleen met een zeer hoog aanbod en de moeilijkheidsgraad van aanpak en selectie van de relevante bronnen van leerkrachten eveneens is van kracht kan worden verbeterd het ultieme belang dat de leerkracht de cognitieve strategieën van scholing zou moeten zijn dat leerkrachten die bij kinderen worden veronderkrachten leren te reflecteren op hun eigen selectie expliciet maakt voor en tijdens de uitgedrag zodat zij geleidelijk in staat gesteld worden van opdrachten daarbij kan een worden hun onderwijstrategieën te onderscheiden worden gemaakt tussen strategieën gaffney anderson 1992 stegeen op het terrein van het opzoeken en phen s myer reiner 1990 selecteren van relevante bronmateriale en strategieën gericht op het begrijpen van teksten literatuursten het vinden van de hoofdgedachten uit teksten en het synthetiseren van informatie uit adams m j b eginping t o re ad l e a r n i n g a n d t h i n v e r s c h i l l e n d e t e k s t e n k i n g a b o u t p r i n t c a m b r i d g e m a m i t p r e s s v e r d e r v e r d i e n t h e t a a n b e v e l i n g d a t l e e r t 9 9 0 k r a c h t e n v o l d o e n d e r u i m t e b i e d e n v o o r b r o w n a l a s p a l i n c s a r g u i d e d c o o p e r a t i s o c i a l e i n t e r a c t i e j u i s t d o o r m i d d e l v a n v e l e a r n i n g a n d i n d i v i d u a l k n o w l e d g e a c q u i s i s a m e n w e r k i n g t u s s e n l e e r l i n g e n k u n n e n c o g n i t i o n i n l b r e s n i c k e d k n o w i n g l e a r n i n g n i t i e v e s t r a t e g i e e n w o r d e n v e r s t e r k t j u i s t d o o r a n d i n s t r u c t i o n e s s a y s i n h o n o r o f r o b e r t g l a s e r m i d d e l v a n s o c i a l e p r o c e s s e n l e r e n k i n d e r e n k i l l s d a l e l e a 1 9 8 9 r 9 9 6 z m o e r r 9 b r u n e r j a c t u a l m i n d s p o s s i b l e w o r l d s c a m v e r h o e v e n l c v e r n o o i j e f f e c t i e f l e r e n b r i d g e r u i n h a r v a r d u n i v e r s i t y p r e s s 1 9 8 6 l e z e n o n d e r s t e u n i n g s p r o g r a m m a i n d i d a c a z d e n c g l a s s t o o m d i s c o u r n e t h e l a n g u a g e o f t i e f t e v e r s c h i j n e n 1 9 9 6 t e a c h i n g a n d l e a r n i n g p o r t s m o u t h n h h e i n e v y g o t z k y l s t l l o u g h t a n d l a n g u a g e c a m m a n n 1 9 8 8 b r i d g e u n i v e r s i t y p r e s s 1 9 6 4 c l a y m m r e a d i n g r e c o v e r y a u c k l a n d h e i n e z w a r t s m b a l a n s v a n h e t t a a l o n d e r w i j s a a n h e t m a n n 1 9 9 3 e i n d e v a n d e b a s i s s c h o o l a r n h e m c i t o 1 9 9 0 e l l e y w b h o w i n t i e w o r l d d o s t u d e n t s r e a d e n h a a g i e a 1 9 9 2 g a f f n e y j s

r c anderson two tiered scaf folding congruent proc e snes of teaching and learn-
ing in techn ical repo rt 523 champaign center for the study of reading r99i pikul-
sky j j preventig reading fail ure a review of five effective progra ms in reading
teacher 4 8 1994 p 30 39 res ni ck l b l earning in sc hool and out in edu cational
rese arch ei 1 6 9 1 9 87 p 1 3 2 0 sijtstra j doel en inh o ud van h e t taalo nde rwi-
js arnhem cito i99r sijtstra j balan s van het taal o nde rwijs halv erwege de ba s
issc ho o l arnh e m cito 1993 slavin r e school and c lassroom organization hills-
dale nj lea 1 9 8 9 slavin r e coop erative learning th eory research and pra ctice
englewood cliffs rrj prentice ha ll r99o stahl r j cooperative learning inlanguage
arts m e nlo park ca addison wesle 1 99 5 stephens d k meyer re im er explora-
tions in refl exive practice in technical rep o rt 511 champaign cente r for the
study of reading 1990 sulzby e w teale emerge nt literacy in r bart d pearson eds
handbonk of reading research new york longman 199 1 valencia s w hiebert e h p
p afflerbach auth en tic reading assessm ent n ewark de ira 1 994 veenman s e
roelofs leesonderwijs in klass en met heterogene gro epen in l verhoe ven red
handboek lees e n schr iffidida c tie k li sse swets zeitlinger 1 99 2 verhoeven l
func tio nal literacy th eo retical iss ues and e du ca tional implicati ons amster-
dam ben j amins t 994x verhoeven l ontluik e nde g eletterdheid lisse swets
zeitlinger 1 994b verhoeven l a vetmeer diag nose van kinder taal tilburg zwijse 1
9 8 9 verhoeven l a vetmeer taalvaardigh e id in de bove nbouw tilburg tilburg uni-
versity press 1996 20 moer 1996 t